

ДОСЛІДЖЕННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ІНДЕКСІВ СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ

О.Г. Ніколаєва

Харківський державний технічний університет будівництва і архітектури
Україна, м. Харків

Корупція є одним з тих явищ, що спотворюють соціально-економічні інститути суспільства і гальмують його економічне зростання. Феномен корупції є міждисциплінарним і зараз ретельно вивчається економістами, юристами, соціологами і політологами. У зв'язку з цим існує безліч визначень цього явища, і найбільш вживаними є ті, що даються міжнародними організаціями. Так в документах міждисциплінарної групи по корупції Ради Європи цей термін визначається так: корупція являє собою хабарництво і будь-яку іншу поведінку осіб, яким доручено виконання певних обов'язків в державному або приватному секторі та яке призводить до порушення обов'язків, покладених на них за статусом державного службовця, приватного співробітника, незалежного агента або відношень іншого роду і має ціллю отримання будь-яких незаконних вигід для себе і інших осіб.

Перспективним напрямком дослідження механізмів і факторів корупції є використання математичного моделювання, що потребує формалізації розглянутого феномена. Для введення кількісних характеристик під час опису корупції в останнє двадцятиріччя запропоновані різноманітні індикатори її вимірювання.

Найбільш популярним показником рівня корупції в суспільстві та економіці є індекс сприйняття корупції (ІСК). Дослідження індексу сприйняття корупції проводиться міжнародним громадським рухом по протидії корупції Transparency International, або ТІ. Цей рух було створено в 1993 р. і в даний час він об'єднує 100 відділень по всьому світу.

Індекс сприйняття корупції - показник, що відображає оцінку рівня корупції підприємцями й аналітиками за шкалою 10 балів. Чим нижчий бал, тим вище відчуття корумпованості в країні. Результати будуються на

підставі 14 різних опитувань, проведених серед експертів з відповідним країнам.

Transparensy International є незалежною організацією, яка веде емпіричні дослідження корупції. ТІ збрала універсальний набір наукових інструментів, що поєднує якісні та кількісні підходи, макропоказники і методи поглибленої діагностики, експертний аналіз, а також накопичила практичний досвід зі складання оглядів, заснованих на сприйнятті корупції. Поряд з індексом сприйняття корупції в універсальний набір дослідницьких продуктів ТІ входять: барометр світової корупції (БМК), індекс хабародавців (ІХ), оцінка національної системи прозорості (НСП).

Незважаючи на те, що ІСК має ряд недоліків і критикується деякими дослідниками, саме він зараз виступає основою для багатьох міжкраїнних порівнянь стану корумпованості. В роботі проводилось дослідження поведінки індекса корупції для груп країн з різними типами економік: розвинені країни – США, Канада, Великобританія, Німеччина; азіатські тигри – Малайзія, Сінгапур; країни в стадії економічної трансформації – Росія, Україна, Польща, Болгарія, Чехія, Румунія. В якості інструмента дослідження виступав метод Фур'є. Для побудови аналітичних моделей розвитку обиралися перша і друга гармоніки, але достатнім виявилось використання лише першої з них. Для різних груп країн розглядалися від 12 до 16 рівнів динамічних рядів. Найбільш адекватними були періодичні моделі на вибірках з 12 рівнів для країн з перехідною економікою. Для Росії і Польщі R^2 був порядку 0,7, а для Румунії и Чехії – порядку 0,9. В групі розвинених країн адекватні результати були отримані для США і Канади на основі даних вимірювань ІСК з 1996 по 2010 рр. (R^2 дорівнює відповідно 0,93 и 0,8). Таким чином, використання розглянутих в роботі моделей доводить циклічність процесів, пов'язаних в суспільстві зі сприйняттям корупції, для країн з трансформаційною економікою і дає можливість спрогнозувати динамічну поведінку ІСК.